

656. Bjursta, Håtuna sn.

Litteratur: L 7 (Tillägg N:o 1 a, s. 292), D 1: 17. J. Bureus, *Monumenta Sveo-Gothica hactenus exsculpta* (1624), n:r 28 (Fa 10:1 n:r 28), Fa 6, s. 69 n:r 118 (Bureus' egen uppteckning), s. 102 n:r 41 (Aschaneus), s. 178 n:r 67 (Rhezeli-
lius), Fa 10:2 n:r 57, Fa 5 n:r 208, Fa 1 s. 51; M. Aschaneus, Fb 18 s. 277 f., 409; Ransakningarna 1667—84; O. Cel-
sius, *Svenska runstenar* (Fm 60) 1, s. 217; R. Dybeck, *Svenska runurkunder* 2 (1857), s. 23 (n:r 77), *Reseberättelse*
1858, 1860 (ATA), *Skrivelse till VHAAkad* ^{15/3} 1864; UFT h. 1 (1871), s. 50; P. J. Lindal, *Forskningar i Sigtuna-*
ängden hösten 1875 (ATA); E. Floderus, *Skrivelse till Riksantikvarien* ^{10/11} 1928 (ATA).

Avbildningar: Bureus, teckning (i Fa 10:2), träsnitt (i *Monumenta* 1624, i Fa 5 och i Fa 10:1); Aschaneus, teckning (i Fb 18); Dybeck (D 8:o 77 och D 1: 17).

Runstenen fanns enligt Bureus (Fa 6 och Fa 10:2) »Vidh Biursta i Håtuna Sockn», enligt Rhezelius (Fa 6) »Sunan om Biurstad byn». Aschaneus (Fb 18) anger platsen närmare: »Opå Biurestad ägor, Sunnan om Byn, på dän herliga huijlovalden där, ligger dänna R. S. bakledes, å Luta» och »Dänne R. S. Ligger kullfallen sunnan för Biurestadh, på Backan.» I *Ransakningarna* omtalas ingen runsten vid Bjursta, men med en annan stil (förmodligen Hadorphs) har gjorts

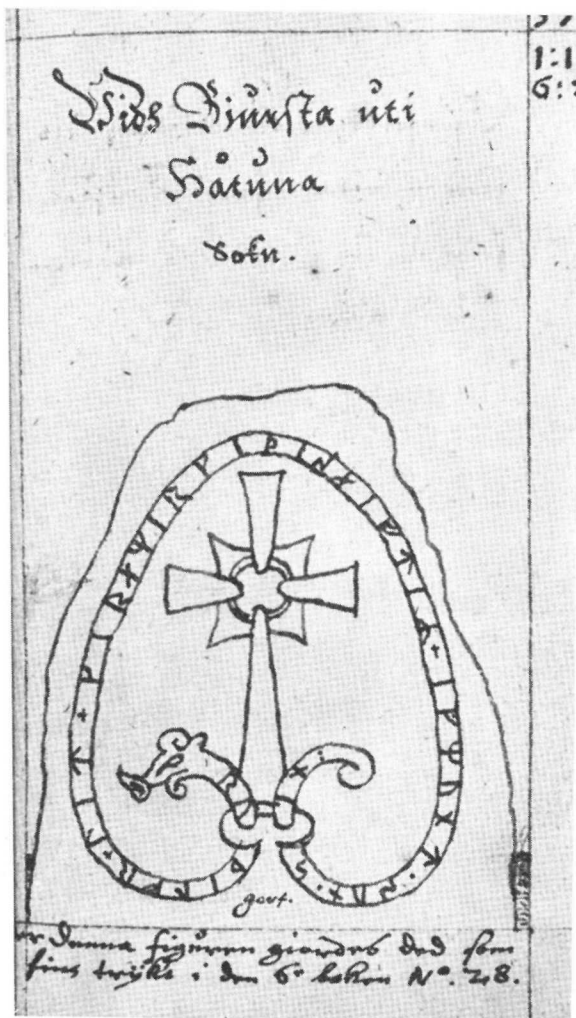


Fig. 65. U 656. Bjursta, Håtuna sn.
Efter teckning av Bureus.

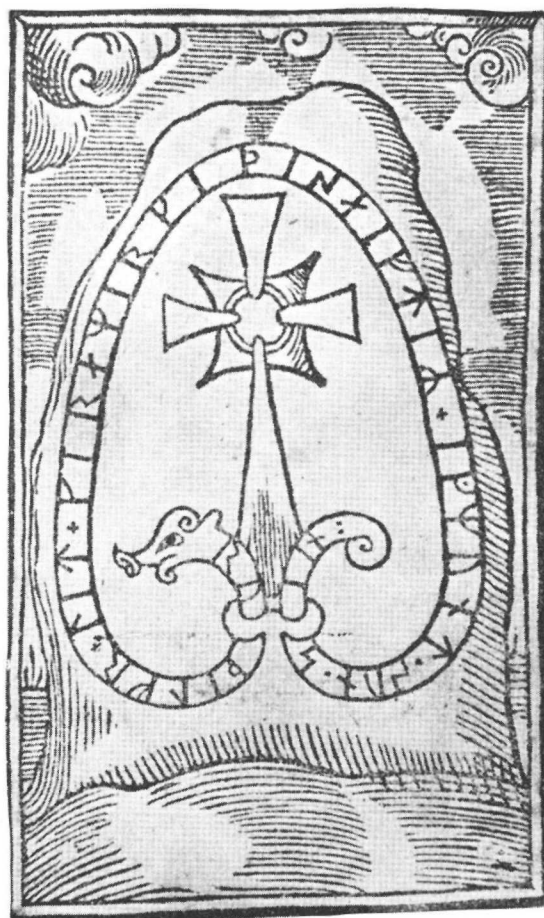


Fig. 66. U 656. Bjursta, Håtuna sn.
Efter träsnitt av Bureus.

ett tillägg: »Bjurstad en Runesten». Någon avbildning finnes icke i Peringskiölds *Monumenta*, endast en blyertsanteckning »Bjurstad, vid. Bur. oafriktat»; sålunda en hänvisning till Bureus och en upplysning, att stenen icke blivit avritad av Hadorph och hans medhjälpare. På ett anteckningsblad inhäftat tillsammans med *Ransakningarna* i Uppland (F 19: 1) har Hadorph under rubriken »Rester: Rst. i Upland» (d. v. s. resterande runstenar i Uppland) upptagit bl. a. »Håtuna, Bjursta 1 R.» Liljegren tar i *Runurkunder* upp en runsten vid Bjurstad, men han känner icke inskriften. I ett »Tillägg» anför han inskriften under nr 1 a, efter Curios nytryck av Bureus' träsnitt, men platsen anges som »Upland, Håtuna». L 7 och L 1 a (s. 292) avse alltså samma runsten, U 656.

Dybeck lämnar i *Svenska runurkunder* följande uppgifter om runstens plats: »Nordvest från Håtuna kyrka på Bjursta egor sträcker sig söderut en stenig ås, hvarå dock är en mängd vanliga forngrafvar. Öfverst på höjden ses en väldig ättehög, men så skadad att han icke kunnat uppmätas. Stensättningar samt mindre kullar ligga allestädes i sluttningarna, och på åsens vestra sida är bland sådane denne Runsten i nordvestra hörnet af en i tu rum afdelad firsidig stensättning, femton alnar lång och tio alnar bred. Stenen är af granit, från tre kvarter till en aln tjock.» Och beskrivningen kompletteras genom *Sveriges runurkunder*: »Runstenen är i vestra sluttningen af en med många forngrafvar betäckt bergshöjd, och en sämre körväg från Bjurstads gård går nära intill honom samt vidare i rät sträckning mot ofvan nämnde Långbacken» (se U 661). I Dybecks skrivelse till VHA Akad 1864 uppges: »Stenen ligger söder om gården.» Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Sigtuna», omkring 150 m. Ö om Bjursta, omedelbart S om en mindre väg från Markeby till Håtuna kyrka. Och i beskrivningen till detta kartblad (1865) uppges, att vid Bjursta finnes en stor runsten, liggande.

Några år senare har en olycka drabbat denna tydligen dittills väl bevarade runsten. P. J. Lindal uppger år 1875: »Stenen, som ligger å Bjurstads mark, tillhörande godsägare Engelhardt å Håtunaholm, men arrenderad af kapten Löwenhjelm, har i senare tid blifvit söndersprängd i 9 bitar; men har förut haft en höjd af något öfver 4 alnar.» Enligt uppgift skola styckena senare ha blifvit inlagda i grunden till en statarbyggnad 200 m. N om Markeby. Byggnaden står ännu kvar, men någon runristning har icke kunnat upptäckas på de utåt vända delarna av sten- grunden.

Enligt Dybeck granit. Höjd omkr. 1,80 m., bredd omkr. 1,40 m.

Inskrift (enligt Dybeck):

rupilfr · iit · kira · merki · þisa · eftir · akmund · sun · sin ·

5 10 15 20 25 30 35 40

(H)roðælfr let göra mærki þessa æftir Agmund, sun sinn.

»Rodälv lät göra dessa märken efter Agmund, sin son.»

Till läsningen: Bureus (F a 10: 2) 7 r, 16 i, 24 i, 29 i, 30 g. Härmed överensstämmer träsnittet (i F a 10: 1). Likaså F a 6, med undantag av att r. 7 här är a. F a 5 har 7 r och at i stället för 24—28 eftir. — Aschaneus (F b 18): 7 r, 16 i, 24 e, 29 a, 30 k, 38—40 siin. F a 6, s. 102: 1—7 rupulfar, 16 i, 24 i, 29—30 ak. — Rhezelius (F a 6): 7 r, 16 i, 24 e, 29—30 ak, 38—40 siin. — Lindal: 4 e, 12 e, 16 e, 21 e, 24 e, 29—30 ak.

Om kvinnonamnet (H)roðælfr se E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 109. Agmundr är ett i inskrifterna tämligen sällsynt namn; i Uppland finnas, utom U 656 endast två belägg: U 682 och L 146 Sundbro, Bälunge sn, i Södermanland två: Sö 144 och 170, i Östergötland ett: Ög 224 och i Västergötland tre: Vg 34, 150, 178. I medeltida urkunder skall det vara »rätt vanligt» (Lundgren). Fvn. Agmundr, Qgmundr »tillhör de mäst använda, i synnerhet i Norge» (Lind).

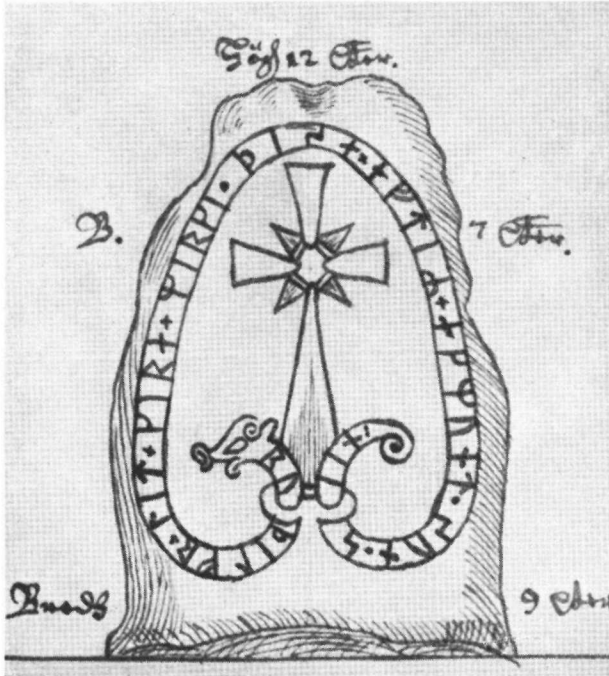


Fig. 67. U 656. Bjursta, Håtuna sn.
Efter teckning av Aschaneus.

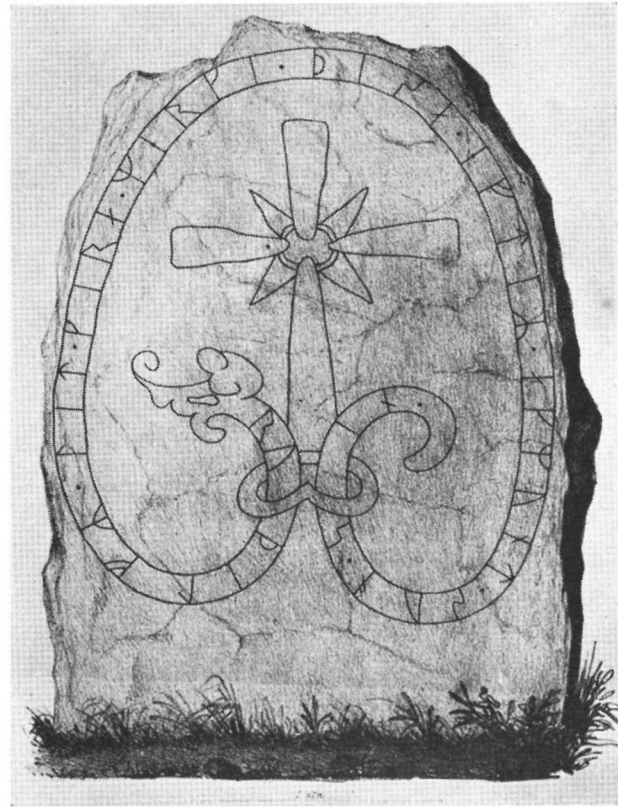


Fig. 68. U 656. Bjursta, Håtuna sn.
Efter D 8:o 77.

Hammarby, Håtuna sn.

Enligt en anteckning i *Ransakningarna* 1667—84 skulle vid Hammarby finnas en runsten: »Hammarby Runest. 1.» Någon runsten från denna plats finnes emellertid icke upptagen i Peringskiölds *Monumenta* eller i *Bautil*. Troligen är det alltså fråga om en uppgift, som vid närmare granskning visat sig vara oriktig. Dybeck har också förgäves sökt efter någon runsten vid Hammarby (*Reseberättelse* 1859, s. 2).

657. Kålsta, Håtuna sn. Nu vid Nyborg, Håtuna sn.

Pl. 28.

Litteratur: B 304, L 6, D 1: 53. J. Peringskiöld, *Monumenta* 2, bl. 179; N. R. Broeman, *Sagan om Ingvar Widtfarne* (1762), s. 172; UFT h. 1 (1871), s. 49, h. 5 (1875), s. 90.

Äldre avbildningar: J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 304); Dybeck a. a.

Runstenen står nu rest på gårdsplanen vid Nyborg, 10 m. N om huvudbyggnadens n. gavel med ristningsytan vänd åt ÖSÖ.

I *Ransakningarna* (1672) meddelas, att »Vthi Kålstadh ähro tuänne stoor Steenar, liggia på Syda om kull wedh Engzlede». Huruvida härmed kan avses U 657 är helt ovisst. Träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* har påskriften: »Kålstad nidan vägen i Håtuna sochn» (B 304 och L 6: »Kålstad»). — Säkerligen är det denna runsten, som N. R. Broeman år 1760 fann vid Kålstad i Håtuna sn, »hwaräst på en gammal slät Begravningsplats med åtskillige fyrkantige

16—47838. *Upplands runinskrifter*.